Kultūrinis sluoksnis tęsėsi ŠV kryptimi. Jame vyravo titnago radiniai (aptiktos vos 24 keramikos šukės), kurių 708 vienetai inventorinti. Daugiausia tai gamybos atliekos – skeltės ir nuoskalos, o dirbinių aptikti 39 vienetai: 4 grandukai, 1 gremžtas, 8 gremžtukai, 2 kombinuoti gremžtukai-rėžtukai, šlifuoto kirvelio dalis, mikrolitas, rėžiklis, 5 rėžtukai, strėlės antgalis ir 15 nenusakomos paskirties (4 pav.). Be to, čia aptiktas ir šlifuoto akmens kirvelis (5 pav.). Šie radiniai datuojami nuo vėlyvojo paleolito iki bronzos amžiaus. Kultūriniame sluoksnyje aptiktus angliukus datavus AMS ^{14}C metodu, gautos kalibruotos datos: 540–387 m. pr. Kr. (2363±29 BP) (FTMC–SY50–9) ir 420–549 m. (1586±28 BP) (FTMC–SY50–10).

Tyrimų metu sukaupta informacija atskleidžia, jog dabartiniame Diržonių kaime gyventa įvairiais laikotarpiais: tirtos teritorijos V dalyje – dar vėlyvojo paleolito laikotarpiu. Vėliau šioje vietoje gyventa bronzos amžiuje ir ankstyvajame geležies amžiuje. Atliekant anglies datavimą gautos datos bei aptikta apžiesta keramika atskleidžia, jog nors kultūrinis sluoksnis nesusidarė arba neišliko, čia gyventa II tūkst. I pusėje.

5 pav. Akmeninis šlifuotas kirvelis, rastas gyvenvietėje II. J. Dobeikienės nuotr.

Fig. 5. A ground stone axe found in settlement II.

Diržonys Old Settlements

After the discovery of 2 old settlements during the GIPL work in Diržonys Village (Elektrėnai Municipality), an archaeological investigation was conducted in 1547.78 m^2 (Fig. 1). Settlement I, where a cultural layer up to 75 cm thick and containing sherds of hand built and partly thrown pottery (Figs. 2, 3) was recorded, dates to the Early and Old Iron Ages. The cultural layer in Settlement II is up to 30–50 cm thick and contains finds dating from the Late Palaeolithic to the Bronze Age (Figs. 4, 5). In addition, this location was inhabited up to first half of the 2nd millennium, but no cultural layer either formed during this period or survived.

Justina Dobeikienė

Varpių senovės gyvenvietės

2020–2021 m. Varpių k. (Jonavos r., Šveicarijos sen.) senovės gyvenvietės teritorijoje, būsimo „Rail Baltica“ geležinkelio vietoje ištirta 81 perkasa, kurių bendras plotas 2600,5 m^2 (1 pav.). Iki šiol archeologiniai tyrimai Varpių senovės gyvenvietės teritorijoje vyko du kartus: 2015 m. R. Vengalis su tyrėjų komanda žvalgė Varpių senovės gyvenviečių vietose (*LIIR*, f. 1 7675). Varpių senovės gyvenvietės I vietoje augo pieva, radinių neaptikta. Pati gyvenvietė žinoma jau seniai – minima LAA, kur nurodyta, jog čia aptikta akmens ir bronzos amžiumi datuojamų radinių (*LAA*, 1974, t. I, p. 76), tačiau jos tiksli vieta neaiški. Varpių senovės gyvenvietėje II šalia Neries upės buvusiame dirbamame lauke žvalgymų metu rastas titnaginis gremžtukas ir 3 nuoskalos (*ATL 2015 metais*, 2016, p. 458–465). 2019 m. spėjamose Varpių senovės gyvenviečių I ir II teritorijose ištirti 63 1x1 m dydžio šurfai (J. Dobeikienė). 8 šurfai tirti tarp žvyr-

1 pav. Situacijos planas: 1 – 2020–2021 m. tyrimų perkasos; 2 – 2019 m. tirti šurfai. J. Dobeikienės brėž.

Fig. 1. Situation plan: 1 – 2020–2021 trenches; 2 – 2019 test pits.

kelio ir Neries. Šurfuose 4–6 ir 8 po armens sluoksniu fiksuotas nevienodai išlikęs 15–30 cm storio pilko grunto su angliukais sluoksnis, preliminariai datuojamas akmens amžiumi (neolitu) (*ATL 2019 metais*, 2020, p. 19–20).

Tyrimų metu perkasose fiksuotas kultūrinis sluoksnis siekė 70 cm. Visose perkasose viršutinė sluoksnio dalis (apie 20–35 cm storio) permaišyta ariant. Centrinėje tyrimų ploto dalyje tirtose perkasose 5–7, 9, 11, 13–16 ir į P nuo jų po perartu sluoksniu fiksuotas maždaug 30 cm storio tamsiai pilkos–juodos spalvos kultūrinis sluoksnis su lipdytos keramikos radiniais ir smulkiais angliukais (2 pav.). Perkasose 23, 25, 27 ir į Š nuo jų po perartu sluoksniu arba pilko grunto sluoksniu fiksuotas fragmentiškai išlikęs iki 30 cm storio rudas žvyringas kultūrinis sluoksnis su lipdytos keramikos radiniais. Tyrimų ploto P dalyje tirtose perkasose po perartu sluoksniu tirtas iki 40 cm storio tamsiai pilkos spalvos kultūrinis sluoksnis su pavieniais angliukais. Storiausias šis sluoksnis buvo perkasose 69, 72 ir 75. Po to P kryptimi plonėjo. Tyrimų ploto R dalyje kultūrinis sluoksnis buvo ploniausias ir prasčiausiai išlikęs. Pagal fiksuotą sluoksnį atrodo, kad gyvenvietės teritorija tęsiasi į V nuo tirto ploto.

Tyrimų metu įžemyje fiksuota 71 įgilinta struktūra. Didžioji jų dalis įvairios duobės, taip pat išskirtos 4 stulpavietės – 12, 21, 63, 66. Tik 5 duobėse (1, 5–7, 35) aptikta radinių (daugiausia keramikos brūkšniuotu paviršiumi, taip pat grublėtu ir lygiu).

Iš viso tyrimų metu surinktos 988 lipdytos keramikos šukės (3 pav.), iš jų 678 inventorintos (neinventorintos šukės taip pat perduotos LNM). Iš inventorintų šukių: 94 vienetai buvo

2 pav. Perkasos 40 V sienelės profilio vaizdas. J. Dobeikienės nuotr.

Fig. 2. View of the profile of the W wall of trench 40.

3 pav. Tyrimų metu aptiktų lipdytos keramikos šukių pavyzdžiai. P. Dobeikio nuotr.

Fig. 3. Examples of sherds of hand built pottery discovered during the investigation.

4 pav. Akinės segės lankelis, aptiktas perkasoje 1. P. Dobeikio nuotr.

Fig. 4. An eye brooch bow discovered in trench 1.

5 pav. Tyrimų metu aptikti titnaginiai radiniai. P. Dobeikio nuotr.

Fig. 5. Flint finds discovered during the investigation.

brūkšniuotu paviršiumi, 129 – grublėtu, 29 – gludintu, 109 – lygiu ir 316 vienetų nenustatyta (dugneliai, priedugniai arba ištrupėjusiu paviršiumi). Be lipdytos keramikos radinių, aptiktas akinės segės lankelis (I–II a.) (4 pav.), šlako fragmentas, diržo sagtis, titnaginis strėlės antgalis (neolitas – bronzos amžius), gremžtukas, keletas retušuotų titnago skelčių (5 pav.), žalvarinis žiedas. Taip pat aptikta 16 vienetų apžiestos keramikos šukių, 28 vienetai žiestos glazūruotos ir neglazūruotos keramikos šukių (datuojamos XVII–XIX a.).

Baigus lauko darbus, 7 surinkti anglies mėginiai perduoti datuoti FTMC. Tirti 4 mėginiai iš įgilintų struktūrų ir 3 mėginiai iš pilko grunto sluoksnio (sluoksnis 1). Perkasos 4 duobės 2 mėginys datuotas 528–598 m. (1538±26 BP) (FTMC–HR21–1), perkasos 5 duobės 4 – 1636–1807 m. (224±30 BP) (FTMC–HU86–1), perkasos 35 duobės 42 – 26–210 m. (1920±28 BP) (FTMC–HU86–2), perkasos 65 duobės 61 – 554–645 m. (1475±30 BP) (FTMC–HU86–3), perkasos 5 sluoksnio 1 – 1644–1796 m. (238±27 BP) (FTMC–HR21–2), perkasos 36 sluoksnio 1 – 3770–3641 m. pr. Kr. (4919±34 BP) (FTMC–HR21–3), perkasos 69 sluoksnio 1 – 172–36 m. pr. Kr. (2079±27 BP) (FTMC–HR21–4). Taigi, laboratorinių tyrimų metu gautos datos ir tyrimų metu aptikti radiniai (nuo akmens amžiaus titnaginių dirbinių iki XVII–XIX a. keramikos šukių) sutampa. Datos 1, 3, 4, 6 ir aptikti lipdytos keramikos radiniai leidžia tirtą senovės gyvenvietės kultūrinį sluoksnį ir įgilintas struktūras datuoti II a. pr. Kr. – VI a. Tiek ankstyvesnės, tiek vėlyvesnės datos bei radiniai rodo, jog šioje vietoje žmogus ūkine veikla užsiėmė įvairiais laikotarpiais.

Varpiai Old Settlement

81 trenches (2600.5 m^2) were excavated at Varpiai Old Settlement (Jonava District, Central Lithuania) (Fig. 1). A 70 cm thick cultural layer, the upper 20–35 cm of which had been destroyed through ploughing, was recorded (Fig. 2). Below that, a layer of grey soil up to 40 cm thick and containing small pieces of charcoal was excavated. A layer up to 30 cm thick of brown gravelly soil was also excavated

in the N part of the investigated area. 988 sherds of hand built pottery with brushed, rough, burnished, and smooth surfaces were discovered in these layers (Fig. 3). Several earlier flint artefacts (Fig. 5), the bow of a bronze eye brooch (Fig. 4), and sherds of later 17th–19th-century thrown pottery were also discovered. Based on the finds and the dating of the charcoal samples, the settlement's cultural layer and sunken structures date to the 2nd century BC – 6th century AD.

Karolis Minkevičius,
Vytenis Podėnas,
Giedrė Piličiauskienė,
Viktorija Micelicaitė,
Agnė Čivilytė

Mineikiškių piliakalnis

Mineikiškių piliakalnis (UK 5705) (Zarasų r., Zarasų sen.) įrengtas natūralioje kalvoje kairiajame Nikajaus upės krante (1 pav.). 1949 ir 1972 m. LII žvalgomosios ekspedicijos piliakalnio paviršiuje aptiko akmeninių įtveriamųjų ir su skyle kotui kirvių dalių, ankstyvosios brūkšniuotosios keramikos šukių, kaulinių dirbinių, molinio tiglio fragmentą bei kitų radinių. 2017 m. įvairiose aikštelės dalyse išgręžti 26 gręžiniai ir ištirtas 10 m² plotas, fiksuotas iki 61 cm storio kultūrinis sluoksnis, atidengta 13 archeologinių struktūrų, surinkti 1848 (7,9036 kg) ankstyvosios brūkšniuotosios keramikos fragmentai, apie 6 kg zooarcheologinės medžiagos, rastas 61 ypatusis radinys – kauliniai smeigtukai, ietigalio ir gramdukų dalys, molinės liejimo formos fragmentas ir bronzinis įvijinis kabutis (*ATL 2017 metais*, 2018, p. 89–91).

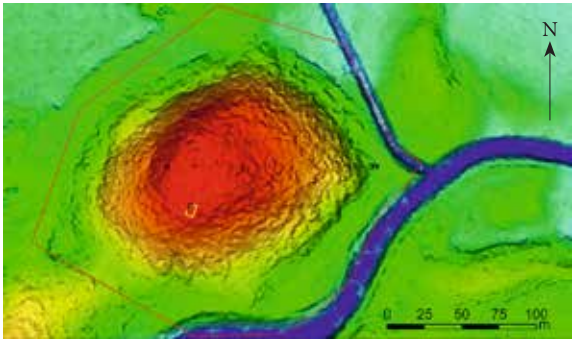

1 pav. Mineikiškių piliakalnio ir artimiausios aplinkos reljefas (LiDAR sluoksnis): 1 – 2017 m. tyrimų plotas; 2 – 2020 m. tyrimų plotas; 3 – saugomos teritorijos riba. V. Podėno brėž.

Fig. 1. The relief of Mineikiškės Hillfort and the immediate vicinity (LiDAR layer): 1 – 2017 investigation area; 2 – 2020 investigation area; 3 – boundary of the protected territory.

2 pav. 2020 m. aptiktas akmeninio grindinio fragmentas 2 perkasoje. V. Podėno nuotr.

Fig. 2. The stone paving fragment discovered in trench 2 in 2020.

2020 m. įgyvendinant Lietuvos mokslo tarybos finansuojamą projektą „Vėlyvojo bronzos amžiaus (1100–500 m. pr. Kr.) ekonomika rytiniame Baltijos jūros regione: naujo modelio link“ (S–MIP–20–46, vadovė A. Čivilytė), Mineikiškių piliakalnyje vykdyti detalieji tyrimai. Jų metu ištirta viena 30 m² dydžio ***per-***